

א. רבי מאיר אומר: יום אחד בשנה חשוב שנה (ויהי באחת ושש מאות שנה בראשון באחד לחדש – נכנס יום אחד בשנה וקראו 'שנה'). רבי אלעזר אומר: שלשים יום בשנה חשובים שנה (בראשון באחד לחדש – נכנס יום אחד בחודש וקראו 'חדש'. וכשם שיום אחד בחדש חשוב חדש, כך חדש בשנה חשוב שנה – חדש למנויו ושנה למנוייה).

מבואר בגמרא שאין הפרש בין תחילת השנה לסופה לענין זה, כגון פר בן בקר כשהתחיל שנתו השלישית נחשב בן שלש שנים. וכן נטיעה שנטעה בסוף השנה, כיון שיצאה השנה עלתה לה שנה.

א. הלכה כרבי אלעזר, ששלשים יום בשנה חשובים שנה (עפ"י רמב"ם מעשר שני ט, ה; ריטב"א). ודוקא שלשים יום, אבל חדש בן כ"ט יום, אפילו הוא שלם – לא (בטו"א ובמנחת שלמה (ח"ג קכ, א) תמהו בטעם הדבר, ובערוך לנר ובהדושים ובאורים פירשו משום 'תפסת מרובה לא תפסת' אין לנו לרבות אלא שלשים יום).

לענין נדרים, לגודר הנאה 'בשנה זו' – מבואר להלן (יב) שהכל מודים שיום אחד נחשב כשנה [שהולכים שם אחר כוונת הגודר]. ולענין שכירות בתים, למשכיר 'לשנה זו' – הכל מודים שפחות משלשים יום אינו נחשב (מפרשים).

המלוה את חברו בסתם, אינו רשאי לתובעו בפחות משלשים יום, ששלשים יום בשנה חשובים כשנה (ע' מכות ג). ויתכן ששם הכל מודים בדבר, כי אף האומר יום אחד בשנה חשוב שנה זהו רק לענין צירוף עם עוד שנים אבל לא בפני עצמו (עפ"י הגר"א נבנצל), ויתכן שתלוי הדבר במחלוקת התנאים, או שמא יש שם לימוד מיוחד (ע' שו"ת שאג"א החדשות יד ובהגהות פורת יוסף מכות שם).

ב. ישנם דברים שצריך להם שנה מלאה, ואף מעת לעת – כגון לענין שנות גדול של תינוק ותינוקת (תוס'. ע' בגדרי הדברים בספר ברכת מרדכי ח"ב לו, ב).

ב. רבי מאיר אומר: כל מקום שנאמר עגל בתורה סתם – בן שנה (עגל וכבש בני שנה. וכשר אף בפחות מבן שנה, ואפילו בתוך ל' – גם למ"ד שלשים יום חשובים שנה. עפ"י ראשונים; חזו"א פרה א, ה. וע' בהגר"א לתוספתא פרה א).

בן בקר (כגון עגל בן בקר) – בן שתים (קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעלה תמימים – השנים לשנים).

פר (ובכלל זה 'פר בן בקר'. רש"י ותוס'. וע' גם חזו"א פרה א, ד) – בן שלש. [לחכמים, בן שלש דוקא, ולרבי מאיר אף בן ארבע בן חמש. רבי יוסי הגלילי אומר: בן שתים. פרה א, ב]. ומקצת מן השנה [יום אחד או שלשים יום] נחשב שנה (הן לענין 'פר' הן לענין 'בן בקר'. חזו"א פרה א, ה) כאמור.

א. אפשר שבגיל הבינים, כגון באותם ל' יום של השנה השלישית, אינו לא כבן בקר ולא כפר (עתוס').

ב. 'איל' האמור בתורה הוא בן שנתיים, והיינו מאז שעברו עליו שלשים יום בשנתו השניה (עפ"י פרה א, ג; רמב"ם מעה"ק א, ד). ולמאן דאמר יום אחד בשנה חשוב שנה – נקרא 'איל' כשהוא בן שנה ויום אחד (עפ"י טורי אבן בהשמטות).

דפים י – יא

טו. א. באלו תאריכים חלים המאורעות דלהלן? –

בריאת העולם; ירידת המבול; לידת האבות ופטירתם; פקידת שרה רחל וחנה; יציאת יוסף מבית האסורים; ביטול העבודה מאבותינו במצרים; גאולת ישראל העתידה.

ב. מה פירוש הביטויים: עץ פרי – עץ עשה פרי; ירח האתנים; חדש זיו?

א. רבי אליעזר אומר: בתשרי נברא העולם (תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי – חדש שהארץ מליאה דשאים ואילן מלא פירות. והוא זמן רביעה, כמו שנאמר ואד יעלה מן הארץ והשקה...). רבי יהושע אומר: בניסן (ותוצא הארץ דשא עשב מזריע זרע למינהו ועץ עשה פרי – חדש שהארץ מוציאה דשאים ואילן מוציא פירות. ואותו פרק זמן בהמה חיה ועוף שמזדוגים זה אצל זה).

לרבי אליעזר, החל המבול לירד בי"ז במרחשון (ויהי באחת ושש מאות שנה בראשון באחד לחדש חרבו המים מעל הארץ. וכשאתה מתחיל ירדת הגשמים במרחשון (ובחדש השני היינו שני לדין) נמצא מקרא זה מדבר בתשרי, ומשמע שזה עתה נכנסה שנה חדשה, שאם אתה מונה מניסן הרי שכבר נתחדשה השנה מקודם והיה לו לומר במקרא הקודם [המדבר על חדש סיון] 'ותנח התיבה באחת ושש מאות שנה.' רש"י. ולרבי יהושע – בי"ז באייר (ובראשון באחד לחדש היינו ניסן לפי אותו חשבון. ונחלקו לטעמיהם במקום אחר, האם המבול החל ביום שכימה שוקע או עולה).

לרבי אליעזר, בתשרי נולדו אבות (כירח האתנים בחג – ירח שנולדו בו איתני עולם. וגם מתו בתשרי – שהקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים). ולרבי יהושע – בניסן (בחדש זיו – שנולדו בו זיותני עולם, כלומר כשנתחדש אייר כבר נולדו. ערש"י ופרי צדיק לר"ח אייר א). יצחק אבינו נולד בפסח לדברי הכל. (למועד אשוב אליך – עמדו בתשרי ואמרו למועד הבא דהיינו פסח, ושנה מעוברת היתה, ויולדת לשבעה יולדת למקוטעים. לפי מדרשים אחרים עמדו בניסן ואמרו לאותו מועד לשנה האחרת. עתוס). בראש השנה נפקדה שרה רחל וחנה ('פקידה פקידה' 'זכירה זכירה' לגורה שוה); יצא יוסף מבית האסורים (תקעו בחדש שופר... עדות ביהוסף שמו בצאתו...); בטלה עבודה מאבותינו מצרים (נאמר שם הסירותי מסבל שכמו... ונאמר והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים).

לרבי אליעזר, בתשרי עתידים ישראל להיגאל (שופר שופר לגזרה שוה). לרבי יהושע – בניסן (ליל שמרים – המשומר ובא מששת ימי בראשית).

א. כל אחד דיבר על גאולה מסוג אחר [והיינו 'רוחו של משיח' שנברא בתשרי לר"א ובניסן לר"י]; גאולה הבאה ע"י תשובת זמנה בתשרי שהוא חודש המסוגלת להתעוררות תשובה, על ידי השופר והכפרה והשמחה של סוכות. ואילו ניסן הוא זמן גאולה הבאה בעתה בלא התעוררות ישראל [והולך רבי יהושע לשיטתו (בסנהדרין צז.) שהגאולה אינה תלויה בתשובה] (עפ"י פרי צדיק בראשית ה).

ב. כתב בספר ערוך השלחן (תפ), על המנהג שנהגו לעמוד בשעת פתיחת הדלת בליל הסדר – לחיווך האמונה בגאולה העתידה, שכך אנו מקובלים בניסן נגאלו ובניסן עתידים להיגאל.

ב. עץ פרי – לר"א, משמע שנגמר פריו. ורבי יהושע פירש כדברי רבי יהושע בן לוי, כל מעשה בראשית לקומתם נבראו לצביונם נבראו ולדעתם נבראו. עץ עשה פרי – עץ המצמיח פירות. [לר"י, כן היה באותה שעה שנבראו בניסן שהוא זמן לבלוב ופריחה. ולר"א היינו לדורות אבל באותה שעה, בתשרי, העץ מלא פירות].

ירח האתנים – תשרי. לר"א, על שם שבו נולדו איתני עולם. ולרבי יהושע, חדש שתקיף במצוות. חדש זיו – אייר [או: ניסן של תקופה. ערש"י; תוס' ב: ד"ה דאימנו]. לר"א, שבו יש זיו לאילנות. לר"י: שבו נולדו זיותני עולם.

דף יב

טז. א. באחד בתשרי ראש השנה לירקות – למאי נפקא מינה?

ב. באלו שנים נוהגים מעשר ראשון, שני ועני?

ג. מהם שלבי הגידול של הפירות השונים שלפיהם נקבעת שנת המעשרות אליה משתייכים הפירות?

ד. המודר הנאה מחברו 'לשנה' / 'לשנה זו' – מה דינו?

קח